

Цетиње, 1. новембра

Из fortissimo у decrescendo, а из овога одмах у pianissimo. То је та нагла низбрдица, низ коју се изненада стрмоглавио тон аустро-угарске штампе у питању о анексији.

Најприје зурле и борије, да вам уши загну, а сад камерална музика, из које извиру звуци танки као свилени конци, чисто би сте рекли да нечујно цвиле.

А можете ту интересантну штампу упоредити и са јахачем у циркусу. Улетјела је на бјесном хату уз тресак труба и бубњева, али је са охолости своје брзо поломила ребра и ено је сад, привезану на глупом магарету, посе у болницу.

Сад је мукотрпна. Савлађује бол ћутањем, да јој се свијет не смије. Шкргуће зубима, али би хтјела да се и то не чује. Јад јадује, неком не казује. Али су болови јаки и она од времена на вријеме ипак уздахне и зајаукне.

То су они тренуци, кад из Енглеске или Русије долете стријеле и кад онесвијесне у страху јудејском.

А стријеле те погађају је право у срце.

Чему се надала, а што је изишло! Свијет јој је изгледао љубак и озарен јутарњим руменилом, земља пуна цвијећа, а небо се није видјело од масних кобасица, које су висиле.

Мислила је, то ће тако трајати док год се не сврши ручак са Босном и Херцеговином. Али се „море житејско“ очас заталасало, бура је цвијеће покидала, а небом забродили тучни облаци и разлетјеле се муње, е мислите сад ће огањ небесни спржити земљу.

Згурило се срце јуначко у пернатој живини њеној, и сад само изглеђује с које ће је стране погодити гром.

Ми је разумијемо. Није лако из среће у несрећу, из радости у плач и риданье, са жарког сунца у ледену воду. Те су промјене нагле, у њима и камен пуца.

Ми разумијемо и њену скривену утјеху: да ће то проћи. Проћи ће, нада се, као зло вријеме, и онда ће опет сићути сунце. Онда ће се она опет разракољити, отрести крила и чамотињу и закукуријекати да је зора опет ту, зора ведрог и румена. И онда ће у толико већу грају дићи, у колико је за вријеме опасности била кукавичија. Само су јунаци достојанствени послјије борбе и прекужене опасности.

Ту зору очекујемо и ми. Кад сунце дође и пред наша врата, немамо ништа противу тога да озари и њих. Нијесмо саможиви. Само не дамо више да једино на сунцу имају мјеста наши непријатељи. Онда боље нека оно замркне и за нас и за њих, а таму нека разгања плам из пушак и тонова. Ако сунце не можемо на

небу ужећи, можемо га на земљи заклонити. А како га умијемо заклонити, ето нека виде Беч и Пешта и њихова штампа данас. Оно је заклоњено таким густим облацима, а бура на хоризонту тако силно удара о ограде, да је пролом одозго и са стране сваки час могућан.

Не желимо га, али га се и не бојимо. Не желимо, јер је увијек боље ако је могуће проћи без великих јада, а не бојимо га се зато, што нас већи страх хвата од пошљедица, ако се данашњи заплет оконча на нашу штету. Онда је рат смиље и ковиље. Ратом не можемо ни у ком случају више изгубити, по што бисмо изгубили без рата, ако би остало на оном, како Аустро-Угарска хоће. Живот, који се одузима комад по комад, грознији је него смрт која долази на пречац. А ми знамо што нас чека ако Аустро-Угарска изиђе из овога заплета у тријумфу.

Том се тријумфу аустро-угарска штампа и нада. На њему грије озлебло срце на овим леденим таласима сјеверне политике, која долази из Петрограда и Лондона. Грије се и ћути, да би дошнје у толико чивутскије заграктала. Али те наде њене биће узалуд. Осим ако се почну дешавати библиска чуда те окрену и срце и памет у Руса и Енглеза на надичје. Докле год пак буде ишло својим нормалним током, никада те двије силе, иза којих стоји Турска и Француска, у даљем реду и Италија, неће допустити да буде у свему онако како Аустро-Угарска хоће. Оне неће допустити да Ерентал намеће своју вољу Европи. Босна и Херцеговина предате су Аустро-Угарској на привремено управљање по договору цијеле Европе; та Европа има да одлучује и кад се коначно одређује судбина тих земаља. Није то питање само аустро-угарско. Не може Аустро-Угарска баратати по међународним односима и уговорима како јој кад наспије. Босна и Херцеговина мијењајући свој међународни положај, додирују интересе свих држава, и зато свака од њих, чији су интереси повријеђени, има права да судјелује у одређивању њихове даље судбине. Што у своме болу аустро-угарска штампа вели, да то није ничије питање до аустро-угарско, и да црно-жута монархија не тражи ничије признање, то, другим ријечима, значи: ви имате сви да ћутите и да оставите да буде како ми хоћемо. То даље значи, да Аустро-Угарска хоће да диктира своју вољу цијелој Европи.

На њену велику жалост Европа се на то бунцање не осврће. Не пада ником на памет да се уплаши од барона Ерентала. Европа хоће да суди и хоће будуће одношаје на континенту, специјално на Бал-

кану, сама да регулише. Не допушта, да то регулисање остави самој Аустро-Угарској. Ова хоће да Балканом завлада, а Европа се руководи девизом: Балкан балканским народима. Балкански народи не могу никоме бити опасни, ма достигли врхунац снаге и културе, а Аустро-Угарска, иза које стоји Њемачка, може. Она је у првом реду опасна Турској и Италији, у другом Русији, у трећем Енглеској. Аустро-Угарска на Балкану значи брану добровачку за италијанску будућност. За Русију значи обухват с југа, а за Енглеску директан насртај на њене најживотије интересе на Средоземном Мору, у Мисиру и Индији. Никада они неће и не смију пристати да се Аустро-Угарска на Балкану угњезди и осили. Никада они неће вјеровати да Аустро-Угарска за тим не иде. Они морају тражити гаранције, а оне могу лежати једино у томе, да се између ње и Турске утисну Србија и Црна Гора.

Ако ту зору чека аустро-угарска штампа па да дане душом, онда ће је дочекати само ако у Бечу и Пешти не остане глува поноћ у главама њених државника. Много воље и увиђавности не треба па да сунце мира озари цео свијет, па тиме и нас и њу.

Много воље и увиђавности не треба па да сунце мира озари цео свијет, па тиме и нас и њу.

Много воље и увиђавности не треба па да сунце мира озари цео свијет, па тиме и нас и њу.

Много воље и увиђавности не треба па да сунце мира озари цео свијет, па тиме и нас и њу.

Много воље и увиђавности не треба па да сунце мира озари цео свијет, па тиме и нас и њу.

Много воље и увиђавности не треба па да сунце мира озари цео свијет, па тиме и нас и њу.

Много воље и увиђавности не треба па да сунце мира озари цео свијет, па тиме и нас и њу.

Много воље и увиђавности не треба па да сунце мира озари цео свијет, па тиме и нас и њу.

Много воље и увиђавности не треба па да сунце мира озари цео свијет, па тиме и нас и њу.

Много воље и увиђавности не треба па да сунце мира озари цео свијет, па тиме и нас и њу.

Много воље и увиђавности не треба па да сунце мира озари цео свијет, па тиме и нас и њу.

Много воље и увиђавности не треба па да сунце мира озари цео свијет, па тиме и нас и њу.

Ми очекујемо њихову пресуду. Чућемо је и онда је на нама да се одредимо. Наше погледе на мир и рат изнијели смо у данашњем уводном чланку. Рекли смо, да ми више страхујемо од мира но од рата. Пошљедице мира, ако се европске силе оглуше о правди и наше интересе, грозније су но и најгрознији рат. Ми више немамо шта да изгубимо, а можемо добити све.

Погодбе мира, према томе, не леже у оном што ће силе закључити без обзира на трајни размјештај интереса, него у самим приликама које се буду тим новим размјештајем створиле. А прилике, то знамо, јаче су од људи, јаче су и од самих држава. И људи и државе иду за њима. Сви они иду за интересима. Интереси, то је гравитација међу друштвеним и међународним јединицама, и та гравитација одређује орбите појединцима и државама.

Погодбе мира, према томе, не смију лежати у нашим амбицијама, него у мудрој процјењивању пошљедица које ће нов размјештај сила у будућности дошнјети. Ако се питање, које је у спору, данас не ријешити онако како би се зајемчио мир на дуги низ година, барем за толико колико је потребно да се народи у новим приликама натурално, онда ће свако друго ријешење бити привремена закрпа колико да се силе спреме за рат и онда по врло скупу цијену да ломе једну судбину, која би се могла данас одредити са мало мудрости и увиђавности, и без крви.

Нема тога који ће нас задржати да своје погажене интересе не бранимо. Бранићемо их ако ће и противу воље десет Европа. Бранићемо их кад нам се год прилика укаже, свима средствима, па све могуће начине, сад, послјије, кад како будемо могли. Тек мировати нећемо. Борићемо се и ријечију и дјелом. Борићемо се на живот и на смрт и, увјерени смо, да ћемо кад тад створити у Европи с ким било паралелу интереса, тако, да у борби нећемо бити сами. Нада у то у толико је већа, у колико паралела интереса већ сад постоји. Ми смо против анексије из својих интереса, Русија из својих, Велика Британија из својих, и ми смо сви у акцији противу Аустро-Угарске у једној линији. То, ако се не извргне у оружани сукоб одмах, изврћиће се у ближој будућности, а старање за то узимамо ми на себе. Ми то нећемо чинити из објективности, него из морална, из страха од даљих пошљедица, ако остане како Аустро-Угарска хоће.

Зато, ако се хоће мира, разумије се трајна мира, погодбе могу бити само те, да се праведне жеље Србије и Црне Горе задовоље. Иначе сама ситуација гониће нас на авантуре. Ту добри савјети не могу ништа измијенити. Ми не можемо пристати на проналазак Карла V, који је казао: најбољи лијек у бољци је — тријети и по мало јаукати.

Црна Гора о анексији

Узрујаност противу анексије Босне и Херцеговине у цијелој земљи још траје и све је спремно да оружаној руком стане на браних угрожених Србских пра-

отимачину, она хоће то да постигне — подмићивањем. То је утврдио А. Столипин, који је у руском листу „Н. Времени“ изнио да извјесне личности из Аустрије иду од уредништва до уредништва и покушавају, да подмите листове како не би нападали на Аустрију и не би бранили праведне српске захтјеве. Са овим она није могла ништа да учини у Русији, јер се руски листови нијесу дали подмитити. Али оно што није постигла тамо, постигла је на другу страну, те је потпуно разумљиво како су многи страни листови промијенили мишљење објекта: док су прије бранили праведну српску ствар, сада устају противу ње. Само ће од тога наша сусјетка слабе вајде видјети.

Аустријске припреме. Што год је могла више војске, Аустрија је увукла у Босну и Херцеговину и распоредила на граници према Црној Гори и Србији. Дуж цијеле херцеговачке и бокешке границе Аустрија је према Црној Гори поставила војску и јаке страже, које су удвостручене. У утврђењима се животно чине нужне преправке и снабдевају се ратним материјалом и ако врло добро знају, да им све то неће много помоћи. Према Србији истакла је војску, а дуж Дрине, у Босни, гради велика утврђења за артиљерију и копа ровове за ијешавају. Нарочито је Аустрија појачала војску према свима већим мјестима у Србији, као према Црној Бари, Љешници, М. Зворнику и т. д.

„Новинари“. Како јављају биоградски листови, у Биоград се услед пошљедњих догађаја стекло много страних новинара, али се као новинари приказују и многа лица са стране, који нијесу новинари и није искључена могућност, да се под фирмом страних дописника крију и многи шпијони. Зато српски листови препоручују надлежнима, да од свију тих „новинара“ потраже легитимације, па да им и сами даду легитимације са своје стране! — Изгледа, да и ми нијесмо поштеђени од ове врсте „новинара“.

Забринуо се. Наш загребачки колега „Обзог“ љуто се забринуо за нашу земљу. У измишљеном допису из Котора, који је писан у Котору таман као раније што су познати дописи у томе листу писани на Цетињу, јер су ковани у редакцији тога листа, „Обзог“ изражава своју бојазан због силне ратоборности у Црној Гори, која ће, вели, кобна бити по нашу земљу пошто ће се сва напразно свршити. Ми смо захвални „Обзог-у“ што толико брижи о нашим приликама, али, и крај тога, не можемо а да не истакнемо како је његова бојазан сувишна. Неко ни мало не брижи он о Црној Гори и приликама у њој. Она је до сада претрпјела преко главе много и много што-шта наметнуто јој од стране заклетих њених непријатеља, па је имала ко се о томе бринуо, а најмање је може у бригу бацити њен народ, који је оправдано постао раздражен противу насиља, које се чини његовим саплеменницима у Босни и Херцеговини, и знаће врло добро својој светој дужности одговорити, а да се ни мало не огријешни са своју отаџбину и о оне, који су га кроз веће буре и непогоде за ово пет стотина година овако усјешно водили.

Још једна — неистина. Утврђено је, да бечки Кореспонденц Биро доноси и такве вијести, које не одговарају стварности. Као потпуно аустријска установа, он се сасвим упреткао у њихова кола и нито су

његове симпатије на страни Аустрије сасвим је оправдано. Али је по све неразумљиво што та установа толико далеко иде, да ни мало не преза да ће се ухватити у срамној и ни мало ласкавој и завидној радњи — у измишљотинама и неистинама. Може она Аустрију потпомагати на све могуће начине, али да буде часно и поштено. Може она на дуго и на широко изјештавати о депутацијама које ћесару стижу; може објављивати још опширније о ономе што у прилог Аустрије иде, па чак и рефати читуље свију могућних баба, али се не смије никако толико заборавити, да се неистином служи и да, за љубав Аустрије, ствари изокреће и кроји их на свој начин. — Ми смо до сада имали прилике да неколико грубости Кореспонденц Бироа откријемо, па нам се и овом приликом, крај осталог пружа и ова: Он је јавно почетком ове недеље како је протест аустријског посланика Форгача у Биограду у погледу бојкотовања аустријских трговаца и писања биоградске штампе противу Аустрије имао успјеха, јер се и једно и друго ублажило, т. ј. бојкот је обустављен, а штампа умјереније пише. А то није истина. Напротив, из Биограда имамо данас извјештај, да бојкот противу аустријских трговаца још траје, а штампа се још љубе обра на сусједу — отмицара, тражећи задовољштину за српску праведну ствар. Зато од сада извјештаје овог бироа треба стално с резервом примати, јер се ова наша изрека зна: Ко једном слаже, више му се не вјерује. А бечки биро је могао потпуно да прође без ове срамоте.

Страни новинари. Пошљедњих дана долазило је на Цетиње неколико страних европских новинара. Међу њима је био и заступник париског издања „Нју-Йорк Хералда“. Један између њих био је уредник великога данскога листа „Дансброга“, који излази у Копенхагену. Од како је проглашена анексија Босне и Херцеговине, страни новинари све више посјећују нашу отаџбину.

Кише. Ове недеље пале су по цијелој земљи добре јесење кише. Суша, каква је била ове године, одавно се не памти. Добрих и јакних киша није било од Ускрса. Народ је много страдао без воде, нарочито у катунској нахији. Од два три дана извори су опет прорадили, па је и Цетиње добило доста воде, у којој је пред јесен оскудијевало.

Повратак Црногораца. Од како је проглашена анексија Босне и Херцеговине, Црногорци, који се налазе ради пословања растураени по цијелом свијету, почели су се нагло да враћају у отаџбину, а особито радници. Нема дана, а да на Цетиње не стигне група Црногораца са стране. — „Градачки Дневник“ јавља, да су црногорски радници из мелничких рудника у Корупској напустили посао и да се враћају у своју отаџбину. На питања, зашто то чине, одговарају само — озбиљним лицем!

Селе се из Котора. Према вјестима, које нам стижу из Котора, отуда се нагло селе породице аустријских официра и виших чиновника. Многи су чак распродали своје ствари да би брже могли отпловити. Чему то? Да и у томе не лежи какав знак акције, за коју се Аустрија спрема?

Скупоћа. Услед пошљедњих догађаја скупоћа је постала још оштрија. На животне потребе дигнуте су цијене у несразмјерној ко-

личини. Памирице за храну биле су и до сада скупе, чему је главни узрок новац из Америке, али већој скупоћи трговачке робе не видимо оправдан разлог, пошто наши трговци и не раде са кредитом у иностранству, а вјересије нема као прије, кад земаљске финансије нијесу биле сређене и кад по селима није било новца из Америке. Нама се чини, да ове крушне догађаје и спољашње неприлике, у којима се ради вршења своје националне улоге налази наша отаџбина, не би требало без јаких разлога и без велике нужде искоришћавати на једину штету потрошача, а нарочито чиновништва, које и онако једва излази на крај са оно мало своје злехуде плате.

Неистинита вијест. Бечки Кор. Биро у провидној намјери саопштио је вијест, да се црногорска војска скупља поред Новопаза, Санџака и да је због тога Порта послала на Цетиње ноту. Нити се црногорска војска купи дуж турске границе, нити је Порта слала какву ноту због тога, већ је све то у Бечу измишљено и пуштено у свијет с намјером, да се између Црне Горе, Турске и Србије посије раздор. Одиста неће успјети.

У неприлици. Наши новчани заводи налазе се у неприлици. Ушљед непоузданог стања на Балкану и Европи кредит је свуда постао слабији. Врата од каса затварају се дуплим кључевима, кесе се сада дубоко трају у џедра, а ђупови са новцем закопавају се у земљу, да их нико не нађе. Напн је свијет и иначе неповерљив према новчаним операцијама, и сад је то неповјерење дошло до врхунца. Томе се не треба чудити. Новац неће да зна за идеале; трговина воли да се ослања само на тврде подлоге. Ту општу непоузданост као да највише осјећају наши новчани заводи, који раде са кредитом унутра и на страни. Многи су од улагача почели да траже своје улоге назад. Неки кредитори из иностранства смањили су кредит, а по неки га и обуставили. Зато су новчани заводи морали да прекину са давањем зајмова и са вршењем помоћи трговини. Улагачи су се упишавали, те мисле да ће узлози бити најбезбеднији у њиховим џеповима. Њихов је страх неоправдан. Прво, ратнога стања нема; друго, да га и има, новчани заводи не би пропали, јер би се држава и њени пријатељи постарали да не наснујути криза. Зато нека наши новчани заводи буду спокојни, а њихови поверљивци нека имају у њих вјеру.

Гласови о мобилизацији. У Аустро-Угарској чукао је глас, да је руска влада наредила мобилизацију у варшавском, кијевском и одеском војеном округу, који су сви на граници руско-аустријској. Сад је стигла вијест, да је и Аустро-Угарска наредила мобилизацију шлемисланског кора у Галицији.

Нека је са срећом!

Народно здравље

Болесни зуби. — Зуби су неопходно потребни за одржање живота. Од њих зависи и храна (објекта, мањерности) и од њих зависи већи део и то, да ли која зарлада болест (т. ј. пр. јектица) у човеку мога добити. У тога се сада у појени јаво мотри на зубе, и има нарочитих лекара који се тиме баве. Ти лекари потпуно да имају мало младића, који се потпуно здравих зубима. Тако је на пр. у Београду у Београдској предлози зубе од 3000 пошле, па је ваљало да сви укупино имају 24.000 здравих зубу — а где толико слави њих, сасвим га није ишита ишли су већ 1380 болесних зубу. Све остало 181 имао су сасвим здраве зубе. У претходној години болесна је била година 10.000 болесних зубица, и државна болница пружа укупно 149.762 дана.

Најновији телеграми

(Од Бечкога Кор. Бироа)

Лишен службе

Цариград, 31. октобра. Царском прагом лишен је службе маршал Шефкет-паша командант друге дивизије, а на његово је мјесто постављен Џевид-паша.

Српски престолонашљедник

Биоград, 30. октобра. Говори се, да ће Престолонашљедник ићи у Цариград.

Цариград, 31. октобра. У надлежним круговима није ништа познато о доласку престолонашљедника Ђорђа у Цариград, а држи се (сигурно у аустријским круговима! Пр. Ур.) да би то могло бити само последице посјете, коју би учинио краљ Петар.

Пашић код цара

Царско Село, 30. октобра. Цар је примио Пашића.

Савез Србије и Турске

Цариград, 30. октобра. Новаконички нобија вијест о закључењу савеза између Србије и Турске.

Књагинња Милена у Паризу

Париз, 30. октобра. Књагинња Милена, Књагинница Ксенија и ађутант Мишо Поповић присијели су.

За Босну и Херцеговину

Б. Пешта, 30. октобра. Векерле је поднио пројект закона о анексији Босне и Херцеговине. Министар унутрашњих дјела поднио је данас посланицима закон о изборима, који се оснива на систему већине.

Проширење владарских права

Беч, 30. октобра. Јуче је влада поднијела посланицима пројект закона о раширењу владарских права царевих над Босном и Херцеговином.

Аустријски деманти

Беч, 30. октобра. „Фремденблат“ вели да аустро-угарска влада није молила велесиле преко својих представника да савјетују Србији мир, него да су то оне саме учиниле. (Не казује баба како јој се снило, него како јој мило. Пр. Ур.)

Одговор руској цара

Беч, 1. новембра. Отправник послова Русије предао је одговор царев на писмо Фрање Јосифа односно анексије Босне и Херцеговине министру спољних послова, који га подијети ћесару.

Турска и Бугарска

Софија, 1. новембра. Пошљедње вијести од изасланика у Цариграду тако су неповољне, да овдје званични кругови држе да су већ преговори прекинути.

Савјет великих сила

Париз, 1. новембра. Представници Русије, Француске и Билеске хитно су савјетовали српској влади умјереност и разборитост.

НАЈНОВИЈЕ ВЈЕСТИ

— По угледу на бригадира и Јанка Вукотића, сви официри у Србији, који имају аустријске ордене, ризикују су, да их прате.

— Како „Стандарт“ јавља, последице анексије разлика се између трговина између Русије и Србије, те се намјерава, да руско бродови пристану и у Бар.

— У вјештој Румунији држе се вешти саборци противу Аустро-Угарске.

— Руски помоћар Бишмаков држао је предавање у савјетском друштву у Петровграду о приликама на Балкану.

— Из Цариграда јављају, да тамо постоје вешти доноси да ће бити конференције, докато Руска не прегледно захтева, да се на њој расправља и о Босни и Херцеговини.

— У Београду је државно сјано предавање о српској анексији Босне и Херцеговине.